

**CO SI
NA JASENCE
PŘI POTŮČKU
VYPRÁVJAJŮ**

OBSAH:

Na straně:

3. Povídání o Břehu.
7. Panu řídícímu a paní učitelce s láskou.
8. Jak sa žilo za starších časů na Jasence.
14. O čaroději na Jasence.
18. O vodníkoch na Jasence.
19. Strípky o životě na Jasence.

Autoři :

Jaroslav Gebauer
Bohumil Trnka
Josef a Dana Novosadovi

Vydáno u příležitosti : **500.výročí** od 1.zmínky o osadě Jasenka,
155.výročí od založení samostatné obce Jasenka.

LETNÍ SLAVNOSTI NA JASENCE 27.8.2005
na školním hřišti na Jasence.

Povídání o Břehu.

Jaroslav Gebauer

Ogaři z Dolní Jasenky si tenkrát před válkou nic lepšího ani nemohli přát. Tak prima, bezvadný, byl ten jejich „Břeh“. Kus romantické přírody hned za chalupama. Zhýbalův Břeh. Jak se jen ukázala chvilka volna, hned se letělo do Břehu. Ven, za kamarádama, do přírody.

Strmá stráň nad potokem, propletená zkroucenými kořeny habrů, buků a lísek, trčícími kameny a skalkami, břidlicová suť, sem-tam sotva znatelná pěšinka. Sráz až dolů k vodě, místy i nebezpečně příkrý. „.....Pozor! Tady tu průrvu musíš přeskočit!..... Dobře se chyť haluze, ať nesjedeš po zadku dolů do šutru!Bacha, nepuť se!.....“. A nad tím vším zelený baldachýn, husté koruny stromů.

Habry, ty jsou tu jeden vedle druhého, rovné i křivé, pružné. Lojza po nich dovede cestovat z koruny do koruny, z jednoho konce Břehu na druhý a ani nešlápne na zem. Včera dopoledne, jak měl volno z práce, dovedl se usadit v těch hustých větvích a dokonce si tam aj chvíli zdříml. I taková je Břehová romantika.

To bezstarostné mládí!

No, řekněme po pravdě – skoro bezstarostné. Povinnosti bývaly, to ano, a někdy větší než dnes, i všelijaké starosti, jenomže ve čtrnácti, v osmnácti se to bere jaksi jinak. Práce doma kolikrát nebrala konce: „.... Podaj to a ono – a honem! Dones mycákem trávu a podestel jim! Přisekni dřeva a dones ke kamnom! Skoč do obchodu, flaška na petrolej je v síni na polici! A u stařenky utři dlážku – a lesti to odflákneš jak posledně, tož si ňa nepřej! A včil pojd' sem, spravíme plot za kolňů!.....“

A někdy ty starosti!:

Sem-tam poznámka ze školy, nebo nemilý vzkaz od mistra v učení, jó, bývalo aj dusno. Později někdy něco neklaplo v zaměstnání....anebo vůbec v životě....Jenomže všecko se úplně změnilo v momentě, jak se sedlo ve Břeže k ohénku.

Jaryn dnes přišel s kytarou, a tak Slávek honem skočil pro mandolínu a už se muzicírovalo a pozpívalo. Jarynův baryton to vždycky začínal. Sedělo se až do tmy a skončilo to, až se doněslo zespu od chalup: „...Miró – ale hned' dom!....“.

V partii byli samí ogaři. Chlapská jízda, cérky sa nebraly. Když už někdy vyjímečně některá došla, třeba z ředitelových, tak, jen na chvilku – a to už sa hned starší brácha Tonda posmíval okolo, aby měl situaci v merku.

Jednúc o prázdninách, když toho času na Břeh bylo víc, postavila se na skalce pod velikým bukem, zrovna nad strží, taková malá chatka, sotva tak pro dva, a to ještě vsedě. Asi za čtrnáct dní po kolaudaci byl jednúc brzo ráno viděn Tonda, jak se sekerou v ruce odchází z Břehu. A hle – už nebyla chatička, ale hromádka dřeva tak na táborák. No jo, žádný div. Včera tam kdosi, kdo neměl, besedoval trochu dýl. A kůřilo sa tam.

Zhýbalův Břeh je strmý sráz nad potokem Jasenka v místě jedné jeho ostré zákruty, v prostoru mezi Pěti lipkami a studánkou. Dnes je to tam dost jiné, jednak vyparáděné (vydlážděný a osvětlený chodník nad břehem), jednak bohužel hodně sešlé až schátralé (celý vlastní Břeh).

Ale před těmi asi sedmdesáti roky to bylo nejromantičtější místo široko daleko. Vegetace bohatá, čistá a bujná, sem-tam se našel i hřib. Louky okolo pravidelně sečené, stromy nikdo neničil, odpadky se tam nepohazovaly. A dole potok Jasenka. V kamenitém korytě se splávky, jen málo regulovaný. Vody nebývalo nějak moc, všude se dalo přebrodit. Ale po deštích nebo na jaře to býval silný a dravý proud!

O pstruhy, raky a pijavice i různou plevel rozhodně nebyla nouze. Na ty raky se chodilo navečer se zasmrádlýma slížákama na niti. Pomalu se vylákal na kraj až do malé vodyášup a byl můj. Jenom bacha na prsty, klepeta měl některý jak zahradnické nůžky.

A ti pstruzi! Na ty byl přeborník Viktor: ruku až po rameno do díry pod břehem – a že: „....je tam, už ho hladím – ten bude!.....“ A byl.

Ve Břehu měla svůj rajón parta ogarů Dolnojasenčanů. Scházeli se tu a pobývali, ať bylo horko či chladno, pěkně nebo pluta. Pořád, po celý rok. Samozřejmě kromě zimy, to byl terén pod sněhem a za mrazu neschůdný.

Jaryn, Lojza, Bohuš, Miroš, Laďa, Slávek, Viktor, Ruda, Tonda a další. Bývalo jich deset–dvanáct, podle životních osudů. S kamarádama bylo pořád o čem povídat: o cérkách, o sportu, co nového v práci, ve škole či v učení, a co naši doma a co říkal tata. A že co nevidět nás zaberou Němci a že kdoví, jak to všechno bude dál, že budou i zavírat lidi. A že v Anglii prý existuje takové rádio, co přenáší aj obraz, takže můžeš mět doma kino!

Pokecalo se, pozpívalo, někdy večer se šlo třeba do ředitelovy nebo jiné zahrady na angrešt nebo na hrušky. To ale v dobrém, jen aby jim nepřezrály a nepodléhaly zkáze. A ty pěsničky bývaly aj trampské, aj o vysokém jalovci či cestiče v Polance.

V létě se pobývalo víc dole pod břehem u potoka. Aby bylo možno se pořádně okoupat byla za zhlaní pár metrů pod splávkem zbudována hráz. Z naskládaných kamenů, těsněná drny. Vody tam bylo tolik, že se dal skákat hasič nebo aj šipky s rozběhem. Starší ogaři zajišťovali probírku návštěvníků koupaliště: sem cérky mohly, ba byly i vítané. Ale cizinci, třeba Hornoměšťané nebo Hornojasenčané, ti si ani nečuchli.

Někdy, uprostřed radovánek, se ozval zlověstný svištivý zvuk: zí..zíí...ú...bum! Listím zponad Břehu proletěl korunami stromů kámen. To se projevil nějaký zhrzený příslušník nepřátelského tábora a samozřejmě ihned vyrazila nahoru ochranka a případ řešila.

Co se týkalo Jasenčanů, mezi horníma a dolníma, v těch dobách nějaká láska moc nebujela. Ne že by vládla vendeta, to ne, ale lepší bylo nelézt si do zelí, jinak to ukazovalo na nějaků facku, či modřinu.

V pošmourných podzimních dnech, když soplilo a třeba už aj se sněhem, to bývalo horší. Ve Břeže bylo mokro, hodně bahna, zima. Třeba takové nedělní odpoledne, když bylo doma všecko udělané a volno, co teď? Někdy se to řešilo odpoledním představením v kině, nebo Jožka pustil ogary do extrovny u Jarošků na kulečnick. Ale vždycky to nešlo.

A tož otevřené hlavičky přišly na recept: pár metrů za Břehem směrem k Horní Jasence stála (a dodnes tam stojí) Čunkova stodola. Celkem opuštěná, kousek od potoka. Hospodářství měli majitelé na Hrbové. V neděli odpoledne široko daleko nikde nikdo. Jen tak kolem páté navečer došel vždycky někdo s košem nebo s trávníčů mycákom pro seno, buď nějaké děcko, nebo stařenka. Nabrali a vůbec nepostřehli, že ve stodole se dějí věci divné: jedna široká deska v zadní stěně je uvolněná, visí jen na horních hřebíkách. Na mlatě probíhají střelecké závody: na sloupě je připíchnutý papírový terč a nějakých ze pět závodníků napříč stodolou se ho snaží trefit. Moc na to není vidět, jen škvírami mezi deskama prosvítá trocha kalného šera, ale je to hendikep pro všechny stejný. Ale hlavně –je zábava a neprší na nás! „Bacha – už ide!“ zazní najednou výstražný signál. To Franta, který měl právě hlídku u přední stěny, škvírou mezi prkny uviděl, že se jde pro seno. A tak fofrem! Sebrat terč, veškeré krámy, flašky od sodovky či piva, flintu, všecko urovnat a přes uvolněnou desku šup ven. Desku přirazit

a sednout na břížek u potoka a jakože se vůbec nic neděje. Časový limit byl přesně stanoven dobou volné chůze asi padesát metrů od cesty ke stodole. Fungovalo to takto po dvě podzimní sezóny, až sa jednůc stal malérek. Ale o tom třeba negdy jindy.

Jó, eště k té vzduchovce: né, že by patřila nekterému z ogarů, na to žádný neměl. To sa zájemci vždycy v pátek složili po páru korunkách a Bohuš, protože byl už plnoletý, došel do puškařství k panu Zhánělovi a na složenou kauci flintu na nedělu půjčil. Jó – a kúpil diabolky.

Panu řídícímu a paní učitelce s láskou.

úryvek z rodinné kroniky Bohuša Trnky

Základní školy, dříve se jim říkalo obecné školy, byly pro většinu z nás prvním setkáním s větším kolektivem a také s jinými autoritami než rodičovskými. Byly jimi v tomto případě autority pedagogické, naši učitelé. Mateřské školy dříve nebyly, aspoň ne u nás, a tak kolektiv u nás představoval okruh rodiny a nejbližších příbuzných. A tak nástup do školy byl pro nás velkým mezníkem.

Přicházeli jsme do školy na Jasence trochu zvědaví, ale hlavně hodně nejistí. Škola nás přivítala tak jak před námi několik generací mezi nimi i většinu našich rodičů. Jenom schody byly za tu dobu už více prošlapané a lavice nesly na sobě více monogramů a jiných záznamů provedených ogary pomocí jejich prvního velkého bohatství, pomocí jejich „křiváků“. Byly to už ale spíše dnešní perořízky nebo nožičky, protože klasický valašský křivák, jak ho vyráběli, nebo spíš na koleně zhotovovali křiváčkáři, byl opravdu křivý, s ohnutou čepelí. Také jsme již, na rozdíl od našich rodičů, nepoužívali na psaní tabulku s kamínkem (nevím, zda se nepoužívalo dříve jiné označení), ale v lavicích byl otvor pro umístění kalamáře a psalo se už perem. Co ale zůstalo jako dříve, ale jistě v podstatě menší míře a také spíše jen v krajních situacích, použití rákosky na stálé zlobílky.

První třídu, za našich časů, většinou učil pan řídící Pilčík. Byl to vysoký, statný pán, který už jenom svým zjevem představoval autoritu. Ale jak byl vysoký a statný, tak byl také mírný, laskavý, rozvážný a rozhodně měl také řadu dalších předností. A to bylo pro prvňáčky moc dobré.

Sám jsem ho vyzkoušel hned v prvních dnech nástupu do školy. Sedění v lavici a poslouchání co pan řídící povídá bylo pro mne, proti dřívějším létačkám a hraní s děčkama, prudkou změnou. Proto jsem po chvíli zalezl pod lavicu a tam jsem asi snil o volné přírodě, dalekých rozhledech a nevím už ani o čem. Pan řídící se mne snažil dlouho přesvědčovat, že to spořádané sedění v lavici, během kterého se dozvím mnoho nového, by bylo pro mne lepší, ale marně. Poslal proto jednoho z žáků k nám pro maminku a té se potom podařilo usadit mne znovu v lavici, možná pod slibem jiných výhod. Pan řídící vůči mně nepoužil žádné sankce, zachoval se na jedničku.

Ve škole se během našeho pětiletého pobytu vystřídala řada učitelů a učitelek. Na některé se mně vybavují v paměti jenom matné vzpomínky. Ale nejvíce, po panu řídícím, si vzpomínám na paní učitelku Skalákovou. Možná proto, že nás učila v páté třídě, ale jistě hlavně pro její vztah k nám, žákům. Dovedla být v pravou chvíli také přísnější, ale jinak jsme byli jako její děti. Byla to ona, která se snažila nás povzbuzovat a v páté třídě, která měla být nástupem pro případné další studium, nás pro to další také připravit. Nebylo to určitě snadné, protože naše představy o budoucnosti byly mlhavé. Nakonec se jí to ale u mnoha podařilo. Vidím ji stále usměvavou, laskavou před sebou jako ve školních létech.

Paní učitelku, stejně jako pana řídícího jsem v dospělosti potkával na Horním městě, kde oba bydleli. Vždy se na mne usmáli, snad si mne i pamatovali. Během svého života jsem poznal řadu dobrých pedagogů, kteří mne mnohému naučili a na které rád vzpomínám. Ale ti první, z obecné školy, jsou nějak hlouběji v mém srdci.

Děkuji vám.

Jak sa žilo za starších časů na Jasence.

úryvek z rodinné kroniky Bohuša Trnky

Hned na začátku vysvětlím, proč jsem toto vzpomínání označil, že pochází ze starších časů. Žijí totiž na Jasence a také i někde jinde, pamětníci, kteří by mohli popsat dobu o 10 až 15 roků skorší, než pamatuju já. Když bych použil významu staré časy, tak to se mně vybavují v představách ti první, kteří přicházeli do naší oblasti v období tak zvané selské kolonisace. A věru nebylo by na škodu vidět na vlastní oči, jak si v prvopočátku počínali.

V literatuře se píše, že původní kolonizační formou na Vsetínsku ve 13. a 14. století byla uzavřená a nepřilíš lidnatá osada buď hromadného (shlukového) nebo podélného tvaru při potoku nebo při cestě. Dvorcových osad, obvyklých v rovinnatých krajích u nás v té době nebylo. Rovněž není nikde zmínky o pasekovém osazování. Tam, kde se v lesích klučilo nebo žárovalo, dělo se to pro celou obec. Osady byly položeny na příznivých místech a poněvadž humusová půda, usazená pod horskými úbočími dobře rodila, obyvatelstva pak pro časté nemoci epidemie, pro války a jiné nepokoje, jen málo přibývalo, utkvěla tato

kolonisace na stupni jakési soběstačnosti. Také společná obrana nutila osadu držet pohromadě a nerozptylovati se. Kolonisace pasekářská se datuje k období od 16. do 19. století. Tolik literatura.

A proč se o tom všem zmiňují? No právě proto, že Jasenka má tvar podélné osady, založené podél potoka a leží v údolí jenom k jihu otevřeném. Zemědělství pak bylo po celá staletí hlavní obživou zdejších obyvatel.

Vliv Vsetína se postupně čím dál tím více projevoval zejména na Dolní Jasence. Jak se město rozvíjelo, tak na Dolní Jasence přibývalo obchodníků, řemeslníků. Naopak na Horní Jasence byly v roce 1915 jenom dva obchody a to obchod J.Černotíka a F.Bambucha. Každá z obou částí, tj. Dolní a Horní Jasenka, měla pak jednu historickou a vyjimečnou zvláštnost, i když značně rozdílnou.

Po vytouženém tolerančním patentu z 13.října 1781 byla povolena vedle panující katolické církve, též evangelická, vyznání augšpurské a reformované. Úplné svobody však nebylo dosaženo, ale i za částečnou byli evangelíci vděční a jejich prvou starostí bylo najít vhodné kazatele a učitele. Prvním byl Jan Hrdlička, který přibyl na Vsetín dne 21.prosince 1781 a hned o vánocích konal bohoslužby v Bubelově stodole na Dolní Jasence, které byly vůbec první na celé Moravě.

Horní Jasenka se naopak pyšní tím, že zde v roce 1848 byla otevřena jedna ze dvou soukromých hospod a to prvních, vrchností povolených. Této tradice se Horní Jasenka se svou pálenicí drží doposud.

Silnice přes dědinu byla bez chodníků a tehdejšímu provozu zcela postačovala. Pohybovaly se po ní v poklidném tempu krauské potahy, koňské potahy a stáda dobytka vyháněného na pastvu. Občas projely s rachotem koně s vozem, když chtěl hospodář ukázat, jak ti jeho koníci jsou rychlí a zdatní. Nejčastěji se tak předváděl Karel Kotrla ze Škrádů.

Večery bývaly poklidné, romantické. Z dále zaznívala harmonika, někdy i zpěv. Se soumrakem se milenci potají scházeli na známých místech; ogaři přemýšleli, u koho mají letos dobré jablka nebo hrušky, kde by bylo dobré odskočit. Hospodáři po pokludu hodnotili, co za den stihli nebo nestihli udělat a zaléhali ke svým panímám. Aj ti, co chodili brzo ráno do fabriky, dluho nezblůkali. Šetřil sa aj petrolej.

Neděle byly zvlášť poklidné. Byl to jediný, jak dnes říkáme, víkendový den. Důvodů k tomu, aby to byl den odpočinku, bylo více. Bylo to za první větší fyzické vypětí, než dnes a také za druhé náboženské založení lidí. Oblečení „do kostelního“, návštěva kostela měla i kulturní a společenský podtext. A hospodáři se při návratu z kostela zastavili v hospodě na pivo, kde se probralo, prodiskutovalo vše nové, co sa ve světě a hlavně v dědině přihodilo. Oběd v nedělu býval lepší, než ve všední den, kdy pro práci nebyl mnohdy čas na vyvařování.

V létě, ale už také z jara, bývala náplň nedělního odpočinkového dne bohatší a veselejší. O Velikonocích přibýlo navíc Velikonoční pondělí a to bývalo až moc veselo. Zatím, co se dnes za chození po šmigrůstu lidé stydí a srovnávají to skoro se žebráním, tak dříve by se mladá děvčata styděla za to, že na ni žádný šmigrůstník nepřišel. Děvčata se sice schovávala někde na seník, do stodoly a jinde, ale byly vždycky objeveny a o to víc sa jim dostalo šmigrůstu. Také nebylo obvyklé obdarovávat šmigrůstníky penězi. Obvykle to bylo pečivo, malované vajíčko a pro dospělé štamprla halůzkováj.

Jako děcka jsme se také těšili na výlety, které pořádali hasiči a později různé společenské organizace. Konaly se v zahradě proti hostinci „U Sachrů“ a na hřišti u školy. Musel být guláš, frgály, střelnice a samozřejmě hudba s tancem, pivo. Dechovku, lidovku bylo slyšet do širokého okolí. Myslím si, že takové akce, stejně jako v zimě plesy, lidi sblížovaly.

Stavba máje a následně jeho kácání, to byla další příležitost k veselí. Kácení máje předcházela průvod, ve kterém nesměly chybět tradiční postavy nebo maškary. Tak především byl vezen na vozíku nebo nějaké káře farář, dále byli v průvodu šašek, drvař s drvačků, myslivec, policajt, četníci, vojáci, hajný, pytlák a mládenci s děvčaty v krojích. Farář měl připravené kázání, ve kterém humorným způsobem poukazoval na prohřešky některých občanů. Kácení bylo samozřejmě spojeno s veselí.

Vrátím se znovu na chvíli k tomu počátku, kdy Jasenka byla v první řadě zemědělská. Proti současnému zatravnění, zelené krajíně, byla dříve krajina pestrá, vícebarevná. Pěstovalo se všechno, co hospodářství a domácnost potřebovala tak, aby se dosáhlo co největší soběstačnosti. Až na ten cukr, sůl, petrolej, niti a samozřejmě i některé hospodářské potřeby. Maso se udilo, sádlo do velkých nádob; teprve později se maso konzervovalo do plechovek. Ovoce se uchovávalo v přirozeném stavu, ale také hodně sušilo a dělaly se povidla. Sušírnny jsou dosud zachované u Pavelů a nebo u Křivů.

Nějak jsem při tom svém vzpomínání opoměl velice důležité období roku a to období před hodama a samotné hody. Byly to hody václavské v závěru září. Hospodyňky se na ně připravovaly už delší dobu před tím, protože bylo potřeba dokrmit drůbež, zejména husy, a také mět nachystané všechno na pečení frgálů a jiných věcí. Obzvlášť velkou přípravu, chystání, měli v hospodě. Tam muselo být nachystané na oba dva dny hodové a za starých časů skoro na celý týden. Co já pamatuju, byly to už jenom dva hlavní dny hodové. První, nedělní, to byla zábava větší a přicházeli na ni i přespšní. V pondělí to ale bylo hlavně pro místní. A pro mne to bylo oba dva dny.

Jasenska neměla nikdy velký kostel, měla jenom modlitebnu, která byla později po výstavbě nového, moderního objektu změněna na cukrářskou výrobnu. Při rekonstrukci silnice byla i tato výrobná zbourána. Na Jasence se také nikdy nekonaly poutě jako například v sousední Růžďce. Proto kolotoče a jiné atrakce přijížděly na Jasenku v období hodů. Tehdy „Telacírna“ nebyla ještě zastavěná a bylo to pro kolotoče jedno z mála vhodných míst.

Na Jasence tradičně byla činná, aktivní, celá řada spolků, sdružení, společenských organizací. Nikdy zde ale nefungoval samostatný sportovní nebo turistický klub, oddíl, tělovýchovná nebo tělocvičná jednota. Mnozí z občanů byli ale zapojeni v těchto organizacích na Vsetíně a v okolí, někteří dokonce jako významní funkcionáři.

Sport a turistika byla přesto aktivně provozována na úrovni školy, jiných organizací a zájmových skupin. V první řadě to byl volejbal, který se hrával na hřišti u školy zejména ve víkendové dny. Bývaly období, kdy úroveň jaseneckého amatérského mužstva byla taková, že toto mužstvo dosahovalo dobrých výsledků na turnajích. Velmi dobrých výsledků dosahovalo družstvo stolního tenisu, které bylo dokonce zapojeno v organizované soutěži. Zápasů se hrávaly v hostinci u Sachrů. Časté v zimě bývaly lyžařské závody v běhu a ve sjezdu. Do organizace se zapojovala, kromě jiných, také škola. Škola ve spolupráci se sdružením rodičů a přátel školy pořádala také turistické výlety a vycházky, někdy i vícedenní. V různých tělovýchovných jednotách na Vsetíně, TJ MEZ Vsetín, TJ Slovan Vsetín a TJ Zbrojovka Vsetín, závodili v orientačním běhu jasenčané, kteří vesměs dosahovali velmi dobrých výsledků. Velmi úspěšní byli také lyžaři běžci.

V každé obci, v každém větším nebo i menším seskupení lidí se vyskytnou lidi, kteří nad těmi ostatními vynikají, ať už v oblasti kultury, sportu, profesionálními schopnostmi (lépe řečeno profesními zkušenostmi). Je na celé společnosti, aby tyto jedince jednak vyhmátla, ale také příslušně ocenila. To se ale vždycky nestává. Já bych v tom hodnocení nemusel být vždy objektivní a proto se budu v tomto vzpomínání věnovat některým známým a kamarádům, kteří měli zajímavé koníčky a nebo neobvyklé předměty zájmu.

Pamětníci znají velice dobře a současníci spíše jen z doslechu, co to byly Rodokapsy. No, byly to časopisy, každý z nich mohl být nafilmován jako úspěšný western. Putovaly z ruky do ruky a u posledních čtenářů byly většinou už hodně opotřebované. Mnozí z čtenářů propadli kouzlu nekonečných prérií, kaňonů, osamělých rančů, kde žily krásné rančerské dcery, lupičských band, které kradly koně, dobytek, přepadávaly vlaky a jednu banku za druhou. U některých to vzbudilo zájem o tramping s kamarády v divoké přírodě, daleko od civilizace, od lidí. Byla jich na Jasence celá řada a měli dokonce svoji osadu, která snad dokonce trvá dodnes.

Z těch, pro které se western stal životním údělem, musím rozhodně jmenovat Bohumila Kašpárka, Milína, jak mu všichni říkají. V poválečné době se odstěhoval do blízkosti Oder, kde získal statek a mohl se splnit jeho životní sen, totiž pěstovat koně a věnovat se westernovému ježdění. Promiňte, koně se nepěstují, ale chovají, omlouvám se. Ježdění vyvrcholilo tím, že si mohl v sedle koně projet v Americe slavnou trasu pony expresu. Milína jste mohli poznat na filmových záběrech, jak z trasy pony expresu, tak ze života na jeho ranči. Několikrát se přijel podívat na Jasenku a to také v sedle koně.

Nenápadný, skromný, spíše málomluvný, projížděl Jasenkou tentokrát ne na koni, ale na kole, Karel Kučera. Kolo vůbec bylo jednou z jeho vášní, kromě toho také Rodokapsy a velice si počel ve starých zemědělských kalendářích. Kalendáře za starých časů byly z mála vydávaných tiskovin a zemědělci se v nich kromě jiných zajímavostí, dozvěděli noviny o způsobu hospodaření a zkušenosti z oblasti se zemědělstvím souvisejících, včetně o počasí. Karla jsem měl také rád nejen jako prostého, obyčejného člověka, ale také proto, že v době, kdy byl už odkázán na pobyt v domově důchodců, využíval každou chvíli, aby se zajel podívat domů, na svou milovanou Jasenku.

Duch místa nebo vztah k místu zřejmě působí hlavně v pozdním věku. Příkladem toho je pantáta Zmeškalů z dolního konce Jasenky.

U chalůpky, kde býval, měl kůlničku, kde opravoval, montoval. Pokud si dobře pamatuju, uměl opravovat kola, hodiny a asi také další věci. To mu naplňovalo čas. Když se stavilo nové sídliště, musela sa chalůpka zbourat a pantátu Zmeškala dali do domova důchodců. Umřel tam do jednoho měsíce.

Od našich předků, kteří osídlili tento kraj, v nás asi zůstala, podělili jsme schopnost udělat všelicos sami. A nebo při svém hlavním povolání umíme i věci, které s tímto povoláním přímo nesouvisí. Tak každý menší řemeslník míval ještě kousek pole a musel ovládat i zemědělské práce. Vzpomínám na Antonína Matůše, který bydlel proti staré hospodě a měl tam i stolařskou dílnu. Dřevoobráběcí stroje si velice opatroval, učně k nim dlouho nepustil a také by nehobloval nějaků starů škaredů desku. Kromě stolařiny ale také opravoval elektropřístroje, pračky, převýjel motory a další věci, které třeba nikdo jiný nedokázal opravit nebo udělat.

Toto své vzpomínání ukončím vzpomínkou na zajímavého a zvláštního člověka. Byl jím Bohuš Zemánek pošťák. Kromě této profese se zajímal o mapy, měl rád astronomii a doma měl různé výpočetní pomůcky a odborné knížky.

Končím další stránku vzpomínek v této kronice. Nepopsal jsem těch stránek tentokrát více, protože jsem byl inspirován připravovanými oslavami 500- tého výročí prvních historických zmínek o osadě Jasenka. Až se bude blížit 600 roků tohoto výročí, budu pokračovat. Zbývá mně do té doby dost času na vzpomínání.

Bohuš Trnka

O čaroději – Pavlu Hříbkovi z Jasenky č.p.32

O tom, jak přišel k Raráškovi.

Rarášek je ten, který ti splní všechna tvoje přání. A takového Raráška měl i staříček Hříbků-čaroděj.

Raráška si vynosil sám a to takto: vzal první vajíčko, které poprvé snesla černá slepice, dal si ho pod paži, a do vyklubání Raráška, to bylo 9 dnů a 9 nocí, ho stále nosil u sebe pod paží. V této době se nesměl umývat, s nikým promluvit a když sa Rarášek vyklubal, plnil mu všechna jeho přání. Ať už šel kdekoli, Rarášek byl pořád s ním, už sa ho nemohl zbavit.

O tom, jak potrestal chasníky z Růžd'ky.

Stařík si pluhý a ostatní nářadí nechával na poli. Lidé říkali, že si stařík pole zamykal, a tak neměl strach, že by mu někdo něco ukradl. Jednúc, když sa růžeční chasníci vracali z Jasenky ze zábavy, šli nejkratší cestú přes Sralů vrch. Tam uviděli staříkův pluh na poli. Ze srandy mu ten pluh schovali do křoví. Na druhý den stařík přišel na pole a chtěl pokračovat v orbě. Pluh ale nenašel a hrozně sa rozčílil. Začal mumlat nějaká nesrozumitelná slova. Po určitém čase došli k němu na pole chasníci, kteří pluh schovali. Pluh vytáhli z křoví, sami sa do pluhu zapřáhli a začali pole orat. Když stařík viděl, že už toho mají dost, něco zamumlal, protřel si ruky, tak jak to dělával, a z chasníků popruhy spadly. Chasníci na nic nečekali a rychle utíkali dom.

O potrestaném zloději.

Jednúc přišel za staříkem súsed, že mu kdosi ukradl jařmice (postroje) na krávu, jestli by mu nemohl pomoci. Stařík nic neslíbil, jen řekl, že něco zkusí. Utekly dva, tři dny a súsed přišel za staříkem a děkoval mu. Říkal, že včera za ním přišel ten, co mu jařmice ukradl, že byl celý zděšený, třepal sa, a se slovy, že už to stačilo, mu odevzdal jařmice. Prý ho ty opraté z jařmic začaly samy mlátit. Neměl sa před nima kde schovat.

O zloději.

Jednúc si jeden chasník “vypůjčil“ malů bránu (na vláčení oraniska), co měl stařík po práci nechanů na poli. Uvázal si ju na záda a když přišel dom a chtěl ju ze sebe zhodit, nešlo to. Musél s ňú byť až do rána a pak sa vydat ke staříkovi s prosíkem, aby ho toho břemene zbavil. Tož stařík řekl.: „Ogare, už jsi dost nadělaný, tož já ti od teho pomůžu. Schovaj ně tu bránu pod stodolu, děkovať ti nebudu, šak sem si ťa nenajímal.“

O tom, jak sa Jasenčané vracali z Púchovského jarmarka.

Staříček Bílků šél s Babiců (handlíř dobytka z Hrbové) a eště s nekým sa vracali z jarmarka z Púchova-pěšky! Už sa stmívalo, když sa blížili na vršek u Cábů na Putýrce. Tam měl stařík postavenů dřevěně šopu. Řekli si, že právě tam přenocujů. Udělali si ohének a jak tak hořél a svítíl, ten třetí z nich uvidél, že za trámem je schovaná jakási knížka. Tak si ju vzál a začal číst. Hned sa strhla bůřka a liják. Pocestný sa lekl, knížku hned zavřel a dal zpátky, kde byla. V tu ránu bylo po bůřce a vyčasilo sa.

O tom, jak ogaři kradli trnky.

Tento příběh vyprávěl p.Karel Švagera, který už nyní nežije.Říkal : „Vy ně to nebudete věřit, jako bych ani já nevěřil, kdyby ně to někdo vyprávěl, ale přísahám, že sa ně to jako malému ogarovi opravdu stalo.“

Stařík měl u domku velký ovocný sad. Jednúc, když dozrávaly trnky, malí ogaři na ně dostali chuť. Vplížili sa do sadu a potichu vylezli na strom. V klidu pojídali trnky a když byli najezeni a chtěli slézt dolů, zjistili, že to nejde, že nemožů slézt. Když se o slezení bezúspěšně pokoušeli asi hodinu, přišel stařík pod strom, něco zamumlal a v tom mohli ogaři slézt. Když slezli dolů ke staříkovi, ten jim povídá : „Ogaři, když budete měť chuť na ovoce, přijdte za mnů, já vám to dovolím, ale už nikdy ně nechodte kráct!!“ Ogaři s úlevou kývli a utékali dom.

O mužičkovi v černém.

Stařík měl doma kovárnu. Jednúc za staříkem přišel sused, aby mu nakul motyky a sekery. Byl krásný slunný den, jasné nebe. Sused byl se staříkem v kovárně, když mu kul sekeru. Z ničeho nic sa zvedl větr, zatáhla sa obloha černými mraky. V tom okamžiku vstúpil do dveří kovárny malý mužiček v černém, malého vzrústu. Stařík sa k němu od kovadliny jen otočil a pravil: „Naša dohoda zněla ale ináč!“ Mužik sa beze slova otočil a odešel. Obloha sa rozjasnila a vítr sa uklidnil.

O staříkovi a zbojníkovi.

Jednúc v noci zabůchal na vrata u staříka neznámý pocestný s velkým rancem. Požádal ho o přístřešek a něco k jídlu. Stařík ho ubytoval, dal mu najest s nějakú dobu ho zaměstnával jako čeledína. Ten staříkovi po čase svěřil do opatrování ten velký, těžký ranec, se kterým tenkrát přišel. Požádal ho, že kdyby musel narychlo odejít, aby mu ho schoval, než sa vrátí. Po nějakém čase přišli drábi a hledali zbojníka. Když viděli čeledína, chytli ho za kabátec a chtěli ho odvést. Ten sa jim ale vytrhl, vyšplhal velice rychlo do koruny stromu a tam sa jim záhadně ztratil. Už vícekrát sa u staříka neukázal. Povídá sa, že v tom ranci bylo zlato a drahokamy z lupu zbojníků. Stařík prý ten ranec negde zakopal 5 řeménků od hrušky.

Střípky z vyprávění Jasenčanů o staříkovi:

Staříkova dcera sa provdala za Pavla Kotrlu od Galdáků. Pavel sa staříka hodně bál a když stařík začal číst ve svých čarodějných knihách, hřmělo a děly sa divné věci. To Pavel na nic nečekal a utíkával v tedy raději dom ke svým rodičom.

Vypravuje sa o tom, že čtvrtý z jeho kolena najde poklad. Oráč, který bude orat na Čupě, poklad vyorá.

Vypravuje sa o tom, že kdo sa bude snažit přechytračit jeho potomky a udělat jim zle, tento sa s velice zlú potáže. Sedne na něho smola, které sa nezbavíja ani jeho potomci.

Stařenka Gerlíková vyprávěla, že jí v době někdy před I. světovou válkou stařík říkal o tom, že na místě u potůčku, který sa vlévá do Jaseneckého potoka, bude stát dům s pěti rohy, se zlatým kohůtem na střeše. Kolem něho povede cesta, která sa bude lesknút jako sklenka.

(Tento dům skutečně v r.1937 postavila obec Jasenka a sloužil jako obecní dům-chudobinec č.p.174).

Vypravuje sa, že si stařík stavěl mlýn. Těsně před dokončením mlýn zachvátil požár. Když stařík došel k hořícímu mlýnu, kolem stojící lidé slyšeli, jak si mumlá nějaká slova a do 10 minut došel žhář, který mlýn zapálil, vešel sám do mlýna a tam uhořel.

Vypravuje sa, že jednič šla tetka na klestí do staříkova lesa, svázala si otépku klestí a nesla ju dom. V tom proti ní vyskočil zajíc a utékl. Za chvílu přišel stařík aj zajíc.

Zeť staříka, Pavel Kotrla od Gald'áků, jel s formanem a fúru měl naloženú plnú sena. V místě, kde je nad cestú vysoká meza a pod cestú příkrá meza do potoka, objavil sa na cestě zajíc. Forman švihl po tom zajíci bičem. „Tos neměl dělat!“ Křikl na formana Pavel. A taky že jo. Zajíc uskočil a v tom sa vůz převrátilale směrem do kopca, proti téj prudkéj mezi.

O vodníkoch na Jasence.

Ve mlýně na Jasence býval vodník. Mlynář sa vodníka nemohl nijak zbavit a tak sa rozhodl, že sa aj s rodinú odstěhuje. Naložili na vůz svoje věci a jeli. Po chvíli sa z voza ozvalo: „Brekeke, už sa stěhujem, už tu nebudem...“

Další příběh sa stal v místě, zvaném Na Vranovskéj, oproti Zemánkom. Poblíž potoka byla osečená lůka a na ní tzv. „babince“ sena. Tam sa hráli malí ogaři Kučerovi. Najednúc sa objavil cizí ogar a povídá: „Jindřichu, chyt' ňa!“ A utíkal směrem ke splávku a skočil do vody. Ogaři sa vyděsili, přiletěli dom, vlezli pod stůl a strachy nemohli mluvit. Až na druhý deň svojí mamce vykládali, co sa jim stalo. Jindřich si stačil ještě všimnúť, že tomu ogarovi kapala ze saka voda.

Ve vodníka věřil stařík Kučerů (u Holáňů), který vozil až z Cábu klády dřeva na Vsetín na pilu. Na zpáteční cestě dom sa vždy stavil v hospodě u Slováčků a tam se vždy opil, koně ho sami dovezli domů. Až jednúc jeho synovi došla s ním trpělivost a řekl si, že ho pití odnaučí. Přestrojil sa za vodníka a čekal na něj u splavu. Když sa zasej vracal dom opilý, tak syn, jako vodník vyskočil z vody a stáhl jej z vozu dolů a začal ho topit a nechtěl ho pustit dřív, než mu slíbí, že už nebude pít. Od té doby stařík Kučerů věřil, že je tam vodník. Pití však nenechal, raději zůstával spát v hospodě pod stolem.

Strípky o životě na Jasence :

Jak sa strýc Fojt s autem potýkal.

(volné zpracování zprávy z tisku v rodinné kronice Bohuša Trnky)

„Koho to čerti tady nosí“, zabručel nevrle strýc Jan Fojt (z Jasenky č.p.62), když uslyšel za sebou houkačku a hrčení automobilového motoru. A aniž by se byl obrátil nebo ohlédl, pokračoval v měření délky silnice v Jasence svými klidnými, těžkými kroky sebevědomého venkovana.

„ Ať uhne, potřebuje nám tady zasmraďovat vzduch a ještě abychom mu uhýbali. To by tak scházelo. Ať si zůstane v městě a neleze do vesnice“, mudroval strýc a just se nehnul ze středu silnice. Auto se zatím blížilo a frkalo jako splašený kuň. Když už bylo strýci v patách, zatroubilo. Strýc se leknutím div nerozsypal jako vyschlý škopek, a jen tak tak, že uskočil. „Sakramentská potvoro“, zaklel strýc jadrně a po venkovsku. „Je mi už 69 let, ale takového něco se mi nestalo, tohle za našich mladých let nebylo“ filosofoval strýc. Když se strýc leknul, začali se hoši uvnitř auta hrozně smát a to strýca pořádně rozčílilo. „Ale počkaj, poučím tě, že nemáš na starého strýca troubit“, umiňoval si.

U nedaleké hospody vytrhl špinglu z plota a když auto jelo nazpět, dal šoferovi znamení, aby zastavil. Ale to znamení bylo takové, že okno dvířek se rozsypalo a kůl se ocitl ve voze. Střepiny skla pořezaly Paula Trusinu na levé tváři a způsobena mu byla tržná rána, kterou mu v nemocnici sešili.

U soudu strýcova tvrdá hlava trochu změkla, zejména, když mu soudce vytkl, co svým nerozmyšleným jednáním mohl způsobit za neštěstí. Při úderu mohl šofér ztratit leknutím nad autem vládu a vjet do příkopu nebo najet na strom a všichni se mohli zabít. Stařík kroutil hlavou a nechtěl tomu rozumět. A nakonec se dal do vymlouvání. Kůl prý hodil jen nazdařbůh a neměl v úmyslu auto poškodit. A ostatně prý za to nemůže, rozčílil se, když šofér nezastavil na jeho znamení a hodil dřevo za autem. Že auto vjelo kůlu do cesty, na tom nemá vinu on, nýbrž šofér. Soud neměl ovšem pro takové argumenty porozumění a odsoudil strýce na týden do vězení nepodmínečně.

Poznámka z kroniky Bohuša Trnky: Během pobytu ve vězení na Horním městě mu rodina snášela všelijaké přilepšení, aby mu to ulehčila.

O jedné sázce.

Ogaři sa sadili, že provedu koňa hospodů. Chlapi seděli v hospodě a nic netuše, hráli karty. A tu sa najednúc uličků kolem nich protáhl kuň. Chlapi sa tak vylekali, že vyskákali oknem z hospody ven. O co sa vtedy ogaři vsadili a kdo vyhrál sa už neví, ale všeci sa dobře pobavili.

O tom, jak sa hospodář vrátil v náladě dom.

Hospodář si občas rád vypil. Jednúc, když sa vrátil z hospody v lepší náladě, šel přes podsínek, otevřel, ale ne do chalupy, ale vedle do chlěva, kde byla sviňa. Ptá sa : „Co to křupkáš Aničko? A když už si vyslečená, tož sa aj já vysleču.“ Vlézl za ně a spal tam až do rána.

Stařík Kamasů povídal:

Po ránu ně stařenka nachystala kafe s drobením na snídani. Kafe bylo tak horké, že sem ho mosěl zchladit. Chrstl jsem ho na střechnu a z okapové rýny ně kafe natéklo do hrnka už chlazené.

Kutač, Kamas, Martinek, to byla známá “trojka” kamarádů. Jednúc seděli ve staré obecní hospodě, popíjali pivo. Pan Kovář byl tenkrát hostinský. Jeho žena obsluhovala hosty a zmínila sa, že hostinský jel do pálenice pro slivovicu. Hostinský dovezl slivovicu z pálenice dom, dal ju jako vždycky ve sklenkách vyvětrat do okna. Nechal otevřenů jen ventilačku.

Stařík Kamasů zašpekuloval: „Kovář páčil, vždycky to větrá za oknem, podme mu jednu flašku okoštovat.“ A tak šli.

Kutač hlídal, Martinek udělal “kozu“, Kamas na něho vylezl a natahoval sa přes ventilačku do okna pro flašku. V tom šel okolo policajt a praví: „Ogaři, co to děláte? Tož neblbněte, tož nemožete krácť!“ Stařík Kamasů pohotově odpověděl: „ Hospodský má narozeniny, tož mu chceme jako překvapení dát za okno flašku slivovice.“ Policajt ale odvětil: „ Nedělajte to tímto způsobem, lidé by si mohli myslet, že tady kradete, vemte ju a dajte mu ju raději osobně.“ Ogaři si tedy tu flašku slivovice vzali.

Takéj sa stalo, že Gustav Martinků došel do hospody se slzama v očách a pravil na celů haspodu: „ Průser. Karel Kamas dodělal....“ Všeci jako opaření, pravili, že šak tu eště včera seděl a byl v pořádku a veselý. Tož si dajme na Karla po kalíšku. A jak vypili po kalíšku, Gustav pokračoval: „ Byl sem sa včil za ním podívat, a tož Karel včil dodělal....dodělal ten komín, fakt!“.

Gustav Martinků přišel do hospody, stařík Kamasů už tam seděl. A Gustav hned' na celů haspodu: „ Chlapi, prodám barana, za 500. Kdo dá 300, můžem sa napít, dám ho za 300.“ Kterýsi mu zaplatil, byl rád, že dobře koupil a jak to propili, Gustav odešel pro toho barana. Donésl však velké dřevěné kladivo, kterému sa praví baran.

Jednůc seděli Gustav Martinků s Karlem Kamasovým v hospodě a štengrovali sa. Gustav povídá : „ Karle, potřebovál bych vyomítat komín. Ale zevnitřku.“ Karel Kamasů sa pousmál a praví: „Přijdu, ale mosíš ně zevnitř v komíně postavit lešení.“

Stařík Kamasů vykládal zážitky z I.světové války:

Když sme v Rusku mašírovali, moseli sme přes řeku Volhu. Enem bodáky trčaly z vody a eště nám velitel nakázal zpívat.

V Rusku byl tak silný mráz, že nikdo nemohl říct „voda“, protože by mu zamrzla huba.

Když sme v mrazu fasovali horků polévku a kuchař ju nalél do ešusu, ta tak rychle zmrzla, že na ní byl eště teplý led.

Pochodovali sme, sněhu až po řiť a najednůc nálet. Začali sme utékat' a škrk do rži sa schovat'.

Jednúc sme prišli na nádraží, měli sme odjet vlakem. Strojvedoucí nikde. Velitel si nás postavil do latě a ptál sa, kdo umí řídit lokomotivu. Tož sem sa přihlásil. Chcu rozjet mašinu. Zatáhnu za první páku. Mašina zapískala. Pomály tahám za druhú páku. Mašina sa pomáli rozjela. Ted' sem přemýšlal, jak zastaviť. Ale to už vidím, že glajze (kolejnice) končija. Já mosel vyjet na lůku, tam sa otočit' a jeli sme zpátky.

Co sa povídá o Janišovi:

Janiš byl člověk, který nerad dělal rukama, věcej toho napovídal, než udělal. Chodíval po dědině, někdy si aj jídlo vyptal. Říkával :

„ Dneskaj nic dělat nebudu, až zítra budu“.

Na Putýrce býval hajný a protože bylo hodně práce na poli, pozval si na pomoc i Janiše. Měl na poli vykopat a vysbírat zemáky. Když však potom hospodáři orali pole a vyorali více zemáků, než jim Janiš nakopal, hajný mu šel vynadať. Janiš mu však opáčil : „Ja, pán revírní, bud'ťe rádi, že jsem kopal já, kdyby kopál jiný, tolik zemáků byste na poli nenasbírali“.

Jednúc Janiš dělal „potřebu“ u polní cesty. Šli okolo četníci. Ptali sa Janiše, jestli má papíry. Janiš odpověděl: „Nemám, ně stačí tráva!“

*Pověsti z Jasenky a vyprávění Jasenčanů
zachytili a napsali Josef a Dana Novosadovi*